

(6) [צ"ק פ"א: ט] מוספתא פ"ג פ"ג ה"ח, (7) מוספתא פ"ג ה"ח, (8) מוספתא פ"ג ה"ח

תורה אור השלם

1. בי רבא עמך למלאכה על איבו בדרך אשר תשלחם ותתפללו אל ה' ויהי עמך אשר בחרת בה והבית אשר בנית לשתוק; מלכים א ח מד
2. וישבו אליך בכל לבבם ובכל נפשם בארץ איביהם אשר שבו אתם ותתפללו אליך דרך ארצם אשר נתת לאבותי הייתי אשר בחרת והבית אשר בנית למשך; מלכים א ח מה
3. וגם אל חבירי אשר לא מעמך ישראל הוא בא מארץ רחוקה למען שמך הגדול ויהי חוקה וירידת הנגידה ובאו ותתפללו אל הבית הזה;
4. בהעצור שמים ולא יהיה קטר פי ויחטאו יך ותתפללו אל המקום הזה והודו ובאו וימקטתם וישבון פי יענבו; מלכים א ח לה
5. כמגדל דוד ויהי חוקה וירידת הנגידה ובאו וימקטתם וישבון פי יענבו; מלכים א ח לה

שיר השירים ד ד

הגהות הב"ח

(6) הגה' ד"ה אבה וכו' לא היו יושלים כלל בתפלה דיווח כיון שעדיין לא יוש:

גליון הש"ס

גמ' היה עומד אחורי בית הכפורת. ע"י כניסת יונה פ"ק דף ק"ג ע"א ונדר הספר דף ה' ע"ב: רש"י ד"ה דב"ה שבתא דרגלא וכו' ועיניה. ע"י לעיל י"ז ע"ב כתיב ד"ה שבתא ומוס' ע"ש ד"ה מ"י זמני:

מוסף תוספות

- א. בתוס' ר"ש הוסיף, ואינו נמי לא עבד עובדא כר"ח אלא משום מהות טוב וכו' שבלאו הכי היה לו לעמוד להתמין לר"ח.
- ב. בתוס' ר"ש הוסיף, כיון שהולך רכוב על בהמה שחולק לצרכו. ג. בתוס' ר"ש כתב, דאפי' אישי דבסמון לא פליגי עליהו אלא לא חזינן לרבנן קשישי הוא דקאמר.

רב ניסים גאון

אשר ליה אוקמן לדידי נמי ואצלי מהות טוב אל תקרא רע. החם בבבא קמא בפרק מרובה ד' (פ) אמרנן מהלכין בשבילי הרשות שלמה אמרה כדנתיא הוי שכלו פירותי מן השדה ואינו מביא ביה אדם ליכנס בתוך שדהו מה הבריות אומרות עליו מה הנאה יש לו לפלוני ומה הבריות מוקות אורו עליו הכתוב אמר מהות טוב אל תקרא רע ומתמהינן מהות טוב אל תקרא רע קרא הוא ומתרגמי' אין כתיב כי האי גווא' (ושל' 1) אל תמנע טוב מבטליו:

תפלת השחר פרק רביעי ברכות

לישאף נפשיה. אל יתפלל תפלה קצרה בלשון יחיד אלא בלשון רבים שמתוך כך תפלתו נשמעת: **עד כמה.** זמנה להתפלל: **עד פרסה.** אבל לא לאחר שהלך פרסה. וזה"ל מפרש עד כמה יבקש לילך שיהא נרץ להתפלל עד אלא עד פרסה אבל דרך פחות מפרסה אין נרץ להתפלל תפלה זו: **רצ ששם.** מאור עינים הוא: **מהיום טוב אל תקרא רע.** הואיל ואני יכול להתפלל מעומד שהרי חזרתי עומדת לא אקרא רע להתפלל מהלך ואע"פ שמתר: **ווי מני לזיטיה צעי מהדר ללווי.** שהרי לא התפלל כלום מתפלת י"ח: **שאין דעסו מיושנה עניו.** אשה עתה עליו עכוב הדרך: **ליון אש הרוחות.** ללד ארץ ישראל כדבעינן למימר תל שהכל פונים זו: **אחורי גיט הכפורת.** כמעט העורה היו י"א אמה חצר מכותל בית קדשי הקדשים לכותל מערבי של עורה והעומד שם מחזיר פניו לבית הכפורת למזרח: **הו מקדמי.** קודם היום: **בקרן וכספיה.** איכה צעמוה דמיא: **קורא ק"ש.** ימתין עד שגייע זמן ק"ש ויקראה ואח"כ יתפלל: **תפלה מעומד עדיף.** שיכול לכיון את לבו לפיכך היו מקדמין להתפלל מעומד צדימם שלא יטערו להתפלל בדרך זמנה: **בשפתא דרגלא.** שפניו ומר וטערה צעירי היו הדרשנים ושחריית היו בעס הולכים לבית המדרש וכשמגיע זמן ק"ש קורין והדרשן דורש והעם נשמטים ומתפללים איש איש לבדו ולכן הם היו מאספין להם י שחריית קודם שילכו לבית המדרש וקורין מיושב שלא היה רוצה לאתחלה לתפלה והדר נפקי לפרקא דרשי: **ומללי כהדי צבורא ל"ג.** רב אשי: היה ראש ישיבה צמתא מחסיא דורש והוא לא היה מתפלל קודם בית המדרש אלא כשמגיע זמן ק"ש לוחש הרבה יחד לנמורגמן הנומל לפניו ובעוד שהמתורגמן משמיע לרבים הוא קורא את שמע וסומך גאולה לתפלה ומתפלל מיושב שלא היה רוצה לאתחלה להטריח את הצבור לקום מפניו: **כהדי צבורא.** כשעה שהצבור נשמטין ומתפללין. אי נמי כהדי צבורא כמו שהוא יושב בתוך הצבור כלומר שאינו יושא. וכו' הוא אחי לביתיה חזר ומתפלל מעומד לכיון את לבו: **טריחא לי שאתפלה.** לאחר בית המדרש עד שאתפלה: **ולעזיז מר כחצוה דשמואל ולוי.** שמתפללין קודם היום צדימם מעומד ולא תצטרך לצי' תפלות ומשום מסמך גאולה לתפלה כיון דמללו קודם ק"ש לא קפדי: **לא חזינן להו לרבנן קשישי מינן דעבדי הכי.** שיקדימו תפלה לקריאת שמע הלך כיון דמתמין מתפלה עד זמן ק"ש מלוא לסמוך תפלה אחר גאולה לפיכך מתפלל מיושב במקומו ולפי שאין דעתו מיושבת עליו כ"כ נרץ לחזור ולהתפלל צדימו: **בתנ"י אין ספנס המוספין אלא כחזרי עיר.** לא תקנוה אלא בצבור. חזר עיר חזרת העיר. אבל לא ליחיד: **ממנו.** של ראצ"ע: **לא תקום בו.** וזמנ' פריך היינו מ"ק אליבא דראצ"ע: **גמ' יחיד שלא כחזרי עיר.** יחיד הדר צעיר שאין שם עשרה למ"ק אליבא דרבי אלעזר דאמר לא תקנוה

והיכי מצלי לה. תפלת הדרך קאי ורצ ששם אמר אפי' מהלך וק"ל כרצ ששם ומיהו צתוספ' פסק ה"ר יוסף כרצ חסדא וכן רצ אלפס פי' דרצ חסדא עדיפא ליה טפי: **מאי איכא בין הבינונו לתפלה קצרה.** תימנה לימנא דליכא צינייהו לתפלה קצרה אינו מתפלל אלא במקום סכנה והצינו מתפלל אפילו שלא במקום סכנה וי"ל דהכי קא צעי מאי צינייהו כל א' במקומו תפלה קצרה במקום סכנה והצינו שלא במקום סכנה: **הלכה ברבי.** שלא ירד למטה ואפי' שלא במקום סכנה ואפילו במהלך מתפלל ואינו נרץ להחזיר פניו כנגד ירושלים: **היה עומד בח"י יכוין כנגד ארץ ישראל.** ולי"ג לבו דלפניו קאי כדקמני סיפא היה עומד במזרח מחזיר פניו למערב: **לתפלות תל שכל פיות פונים בו.** וכסך שמעתתא קי"ל וכן מסקינן בלא יתפור (צ"ב סה): דקאמר תמון דקיימתו לנפונא דא"י אדרימו ולא כהני אמוראי דלעיל (סס) דפליגי אי השכינה צומרת או צמערב עכשיו או צמערב של א"י על כן אנו פונים למזרח: **אברה דשמואל ולי** הו מקדמי ומצלו. פירש רש"י קודם עמוד השחר ולא נראה דלס כן לא היו יושלים צו כלל (6) דעדין אינו יוס לכך נראה כפי ר"ח דמשעלה עמוד השחר קאמר והו מקדמי קודם הן החמה קאמר ועדין אינו עיקר זמן תפלה: **מסמך גאולה** לתפלה עדיף. מלתפלה מעומד והכי פסקי כה"ג הלכה כר"ש צן אלעזר ומשמע ד"ח צרכות מותר להתפלל בדרך זמנה ק"ש ואין נרץ לעמוד וא"י ומ"ש מהצינו דמסקינן לעיל דמעומד דוקא וי"ל דשאני הבינו שהיא קצרה ואין כאן בטול דרך כ"כ כמו צ"ח צרכות ועוד פירש הר"ס דהכל כי הדר לביתיה מללי מעומד כדלמינן צסמון רב אשי מללי כהדי צבורא צמיד מיושב כדי לקרות ק"ש כשעתה וכו' הדר לביתיה מללי מעומד ור"ח פסק כחצוה דשמואל ולוי ומיהו מדקאמר: **רב אשי הו ממו' זמן ק"ש קרו כמאן כי האי תנא דתניא ה' השכים לצאת לדרך מביאין לו שופר ותוקע לולב ומנענע מגילה וקורא בה וכשיגיע זמן ק"ש קורא השכים לישב בקרון או בספינה מתפלל וכשיגיע זמן ק"ש קורא רשב"א אומר בין כך ובין כך קורא ק"ש ומתפלל כדי שיסמוך גאולה לתפלה במאי קמיפלגי מר סבר תפלה מעומד עדיף ומר סבר מסמך גאולה לתפלה עדיף מרימר ומר זוטרא הו מכנפי בי עשרה בשבתא דרגלא ומצלו והדר נפקא לפרקא רב אשי ומצלי בהדי צבורא ביחיד מיושב כי הוה אתי לביתיה הדר ומצלי מעומד אמרי ליה רבנן ולעביד מר כמרימר ומר זוטרא אמר להו טריחא לי מלתא ולעביד מר כאבוא דשמואל ולוי אמר להו לא חזינא להו לרבנן קשישי מינן דעבדי הכי: **בתנ"י ר' אלעזר בן עזריה** אומר אין תפלת המוספין אלא בחבר עיר וכו' א' בחבר עיר ושלא בחבר עיר ר' יהודה אומר משמו כל מקום שיש שם חבר עיר יחיד פטור מתפלת המוספין: **גמ' ר' יהודה היינו ת"ק איכא בינייהו יחיד שלא בחבר עיר ת"ק סבר פטור ור' יהודה סבר חייב א"ל רב הייא בר אבין שפיר קאמרת דאמר שמואל מימי לא מצלינא צלותא דמוספין ביחיד בנהרדעא****

אלא כשערה יחיד זה פטור ולרבי יהודה אין יחיד פטור אלא במקום עשרה ששליח צבור פטור: כנהרדעא

עין משפט

- א ב טושיע ל"ח טי קי סעף א: **ג** טושיע שם סעף ד: **כ** ד ה מ"י פ"ב מהל' תפלה הי"ב [וספין] טושיע שם סעף א ג: **כז** ו מ"י פ"ה שם הלכה ב סמנ עשין יע טור וטריע ל"ח טי לד סעף ד: **כז** ז מ"י שם הלכה ג טושיע שם סעף ג: **כח** ח מ"י שם הלכה ג טושיע שם סעף א: **כט** ט י מ"י פ"ג שם הל' [ז] טושיע ל"ח טי פט סעף ח וס"י לד סעף ט: **כ** כ טושיע ל"ח טי רפו סעף ג:

רבינו חננאל

אימת מצלי אמר רבי יעקב אמר ר' חסדא משיבה שמהלך בדרך. ע"י כמה, פי' עד כמה ילך ותתפלל. אמר רבי יעקב אמר ר' ר' חסדא אפילו אין דעתו לילך עד פריה, יתפלל הפילת הדרך, וכל שכן ויתר. אבל פחות לא. רבי אומר בין כך ובין כך ישב במקומו ויתפלל לפי שאין דעתו מיושבת עליו. פי' אם ירד. אבוא דשמואל ולוי כי הו בעי למיפק לאורחא הו מקדמי ומצלי. משעלה עמוד השחר דיום הוא, ולא הגיע זמן תפלה עדין, שלא הגיע הזמן החמה, דס"ל התפלה מעומד כרבנן דרשב"א דבסמון. אבל בעוד לילה אין לו להקדים ולהתפלל. ואבוא דשמואל ולוי הו דעבדי כחנא קמא, וכי בעי למיפק באורחא, הו מקדמי ומצלי מעומד קודם שיחזיק בדרך, ולא הו קור קריאת שמש. כי מטי זמן קריאת שמש קור ק"ש וקמיא לן כחנא קמא דהא אבוא דשמואל ולוי עבדו כותיה ומעשה רב. וכן שמעון בן אלעזר דאמר מיסמך גאולה לתפלה עדיף, ויתפלל מיושב כדי שיסמוך גאולה לתפלה, יחיד הוא, ולא אשכחן מאן דעבד כותיה. ורב אשי דאמר לא חזינא לרבנן קשישי דעבדי כו' הא דאבוא דשמואל ולוי, לא אמר דלית הלכתא כותיה, אלא חזינא מאן דעבד הכי ואחזירו הוא דאחזיר אנפשיה. פתנ"י ר"א בן עזריה אומר אין תפלת המוספין אלא בחבר עיר. פי' אין תפלת המוספין נהגת אלא בחבר עיר, אין יחיד רשאי להתפלל תפלת מוספין כל עיקר. שאין תפלת מוספין נהגת אלא בחבר עיר, בצבור והוא חבר עיר. פי' מקום שמתחברין בני העיר ומתפללין. ר' יהודה אומר משמו כל מקום שיש חבר עיר היתיד פטור מתפלת המוספין, אין שם צבור מתפללין תפלת המוספין, היחיד חייב בתפלת המוספין, וזה פי' יחיד שלא בחבר עיר איכא בינייהו. וקמיא לן דאפילו יחיד היכא דאיכא חבר עיר חייב בתפלת המוספין, דהא אמר ר' יוחנן אני ראיתי את ר' גאי דצלי והדר צלי, ואוקימנא דהא צלותא שניה מוסף צלי, ואע"ג דהוה תמן חבר עיר, דאמר חזי מאן דמסתי' עליה, כלומר ר' יוחנן מצדי עליו שנתברר לו שתפלת המוסף התפלל מפני שבשבתות וימים טובים תפלת שחיות קצרה ותפלת המוספין ארוכה, וכמוכד ובראש חודשים של שחיות ארוכה ושל מוספין קצרה ממנה, ואין אדם כד' יוחנן טועה בכך.